

NEAMUL CANCICOV ÎN DATE ISTORICE, GENEALOGICE ȘI ICONOGRAFICE

Elena Ungureanu

Așadar, **Cancicov**! Iată-ne în fața unui patronim care, dacă sub aspect fonematic nu se înscrie în cele cu sufixe specific românești, a fost însă purtat cu multă demnitate de o pleiadă de figuri remarcabile pe scena social-politică și culturală a României din veacurile XIX-XX. Este îndeobște cunoscut că după anul 1989 s-a scris relativ mult despre principalii protagoniști ai acestei familii – Elena, Mircea, Georgeta sau Vasile Cancicov – în timp ce alți membri au trecut aproape neobservați, deși în diferite perioade s-au remarcat printr-o prezență activă în viața social-politică locală și chiar națională.

O asemenea realitate ne-a condus la ideea unei prezentări de ansamblu a acestui neam, sintetizând datele celor despre care s-a mai scris, dar completându-le și cu unele informații mai puțin cunoscute și dezvoltând într-o mai mare măsură pe cele despre alți membri – informații care au și o consistență încărcătură inedită, ca rezultat al unei cercetări și investigări minuțioase a surselor documentare, dar și a unor mărturii ale celor din anturajul familiei ce au mai putut fi găsiți în viață.

Pentru o redare cronologică și cât mai fidelă a informațiilor, vom respecta succesiunea genealogică a familiei pe care am reprodus-o pe baza surselor documentare.

1. **Alexandru T. Cancicov**

Originea primilor Cancicovi pe aceste meleaguri trebuie căutată în județul Neamț, întrucât cel de care ne ocupăm îl aflăm în unii din anii de la jumătatea veacului al XIX-lea în comuna Dănești.

Puține informații s-au păstrat despre cel care a fost bunicul binecunoscutului Mircea Cancicov și al fraților săi, iar una din cele de care beneficiem, pe cât este de tranșantă, pe atât este și de tendențioasă. Aceasta rezultă dintr-un articol adresat lui Mircea Cancicov, publicat în ziarul *Curentul Bacăului* în anul 1929, sub semnătura lui I. I. Stoican, din care redăm următorul fragment: „Unii și-aduc aminte de o colibă în mijlocul unei grădini de zarzavat, de un omuleț roșcovan și-ndesat, care purta brâu lat și șalvari și care toată ziua uda ridichile și prazul. Acest om brav, se spune, era bunicul d-tale, care n-a fost vinovat nici de unele tragedii care au urmat în familia lui mai târziu”¹. Se referea desigur, la tragicul accident în care murise Vasile Cancicov, unchiul lui Mircea împreună cu soția sa, Augusta, copiii rămânând orfani de ambii părinți. Din cele relatate despre aspectul îmbrăcăminte, dar și din fonologia patronimică se poate deduce naționalitatea bulgară a acestuia, ca să nu mai accentuăm și cu faptul că grădinăritul reprezenta o ocupație predilectă a acestui popor. Grădinăritul pe care îl

¹ I.I. Stoican, **Ploșnița de aur**, în *Curentul Bacăului*, an I, nr. 6, 3 august 1929, p. 1.

practica Alexandru Cancicov poate fi localizat pe Valea Siretului, întrucât soția sa, Maria, era din satul Schineni, din actuala comună Săucești, așa cum o aflăm și în anul 1886, după decesul soțului său. Pledează în fața acestor argumente și faptul că un asemenea loc în care se practica grădinaritul din apropierea satului Schineni este cunoscut și astăzi în conștiința publică sub toponimul „La bulgărie”.

2. **Theodor Al. Cancicov**

Este primul din cei trei copii ai lui Alexandru Cancicov și care s-a născut în orașul Piatra Neamț în anul 1845². Din puținele informații găsite în registrele de stare civilă ale Primăriei Bacău, rezultă că era funcționar al acestei instituții, în jurul anului 1890 ocupând chiar și funcția de secretar³.

În anul 1871 s-a căsătorit cu Raluca, în vârstă de 18 ani (fiica funcționarului Ion Stanciu)⁴ și care va deveni o bună mamă, dând naștere la șase copii, de a căror educație se va preocupa îndeaproape, nepermițându-și altceva decât condiția de casnică⁵. De pregătirea copiilor pentru viață nu va fi mai prejos nici soțul ei, Theodor Cancicov, care împreună cu trei din pruncii săi – Elena, Vasile și Alexandru – vor fi printre primii citori ai Bibliotecii „C. Sturza” din Bacău, inaugurată în anul 1893⁶.

În imaginea alăturată, Raluca Cancicov cu doi din fiii săi, Mircea și Margareta-Teodora, în curtea casei, la 2 septembrie 1913.

3. **Vasile Al. Cancicov**

Al doilea fiu al soților Alexandru și Maria Cancicov s-a născut în anul 1847⁷. A avut o proprietate (casă și teren) în str. Cetatea Albă Nr. 6 din Bacău (azi str. Ana Ipătescu). Soția sa, Augusta, fiică a lui Nicolai Nichitachi din Bacău, era mai tânără cu 11 ani decât el⁸ (se născuse în anul 1858) și a dat viață la șase copii, ultimul născându-se în anul 1884.

După cum rezultă din actele de stare civilă, la nașterea primului copil, a Aureliei, Augusta avea doar 19 ani, iar în anul 1897 ambii soți nu mai erau în viață, fapt ce evidențiază că mama copiilor murise înainte de a împlini vârsta de 39 de ani, iar tatăl, înaintea împlinirii vârstei de 50 de ani⁹. La această tragedie făcuse aluzie și ziaristul I.I. Stoican în amintitul articol din *Curentul Bacăului*, probabil în urma unui accident casnic (incendiu, asfixiere etc.) fapt ce se deduce dintr-o relatare a Aureliei ce o va face mai târziu, prin care arăta că a rămas sărmană și fără nici un bun imobiliar.

4. **Anghelina Al. Cancicov**

² An rezultat din actele de naștere ale fiilor săi.

³ Gr. Grigorovici, **Bacăul din trecut și de azi**, Bacău, 1933, p. 110.

⁴ Arhivele Naționale Bacău, **fond Primăria Bacău, Starea civilă**, d. 48/1871, f. 48.

⁵ Vezi fig. anexată în care apare alături de Mircea și Margareta-Teodora, doi din fiii săi.

⁶ Marilena Donea, Ioan Lazăr Paraschiv, Radu Stoian, **Biblioteca Publică Bacău, Centenar 1893-1993**, Bacău, 1993, p. 49.

⁷ Arhivele Naționale Bacău, **Colecția Registre de Stare Civilă**, d. 74/1874, f. 41. (An dedus, fiind martor).

⁸ **Ibidem**, d. 139/1882, f. 8.

⁹ Arhivele Naționale București, **fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice**, d. 70/1898, f. 151.

Era cel de al treilea și ultimul copil al lui Alexandru T. Cancicov și al soției sale Maria. Anghelina văzuse lumina zilei la 18 martie 1861 în comuna Dănești județul Neamț¹⁰, fapt ce dovedește că primii Cancicovi își aveau obârșia și primele proprietăți în acel teritoriu, după care s-au extins și în județul Bacău prin alianțe matrimoniale. În anul 1886, la vârsta de 25 de ani, se va căsători cu Alexandru Vernier¹¹, născut în comuna Bârsănești, județul Bacău, la 17 martie 1861, fierar de profesie și domiciliat în Bacău.

5. **Ileana Th. Cancicov**

A fost prima din cei șase copii ai familiei Theodor și Raluca Cancicov, văzând lumina zilei la 29 septembrie 1872¹², în str. Justiției Nr. 153, azi str. Vasile Alecsandri.

Între anii 1894-1897, cu o bursă din Fondul Adamachi, a urmat cursurile Facultății de Științe din Iași, după care este numită inspector în Ministerul Culturii și Instrucțiunii Publice pentru școlile private de fete din țară, funcție pe care o ocupă până în anul 1905.

De pe această poziție contribuie la dezvoltarea rețelei grădinilor de copii în baza Legii și Regulamentului din anul 1896, inițiate de ministrul Petru Poni și susținute în Parlament prin Expunerea de motive a lui Spiru Haret. În acest context, Elena Cancicov a ajutat și la înființarea în anul 1905 a primei grădini de copii particulare din orașul Bacău.

Între anii 1905-1910 o găsim profesoară la Externatul de Fete Nr. 1 din Craiova, iar între 1910-1916, profesoară la Azilul „Elena Doamna” din București. Odată cu intrarea României în război, la jumătatea lunii august 1916, se înscrie voluntară ca soră de caritate a Crucii Roșii din România, lucrând sub conducerea Clotildei Averescu la Spitalul militar de răniți Nr. 360 „Regina Maria”, din București. La retragerea spitalului spre Moldova se îmbolnăvește de febră recurentă, găsindu-și sfârșitul la 21 ianuarie 1917. A fost înhumată în Cimitirul Eternitatea din Iași. Pentru meritele sale profesionale ca și pentru dăruirea sufletească a primit importante distincții și medalii, inclusiv post-mortem¹³.

Mormântul Elenei Cancicov, eroină a primului război mondial, împreună cu al altei familii (Fam. Citirigă), aflat în Cimitirul Eternitatea din Iași (Monumentul aflat în plan central).

6. **Vasile Th. Cancicov**

S-a născut în locuința din str. Justiției nr. 153, la 16 octombrie 1873¹⁴, pe când mama avea 22 ani, iar tatăl 28 ani. După studiile primare efectuate în Bacău, își continuă studiile liceale la Iași, iar cele universitare la București. În anul 1894, ca

¹⁰ Arhivele Naționale Bacău, **fond Registre Stare Civilă**, d. 162/1886, f. 123.

¹¹ **Ibidem**.

¹² Arhivele Naționale Bacău, **fond.cit.**, d. 55/1872, f. 339.

¹³ Detalii despre viața și activitatea sa, vezi Elena Ungureanu, **Elena Cancicov – o eroină a orașului Bacău din primul război mondial**, în *Carpica*, vol. XXXII/2003, p. 152-155.

¹⁴ Arhivele Naționale Bacău, **fond cit.**, d. 64/1873, f. 337

student, este unul din protagoniștii puternicelor manifestații studențești împotriva verdictului dat la Cluj de către autoritățile austro-ungare împotriva conducătorilor mișcării memorandiste, care fuseseră condamnați la ani grei de închisoare¹⁵.

Ca membru al Partidului Conservator-Democrat condus de Take Ionescu, în anul 1899 devine deputat în Cameră din partea acestei formațiuni politice. Într-o perioadă în care în cercurile politice europene se dezbătea problema rezolvării diferendelor dintre state pe bază de arbitraj (problemă ce anticipa cu mai mulți ani viitorul Pact Briand-Kellog, semnat în 1928 și care va fi tot un fiasco), va reprezenta Parlamentul României la conferințele de la Viena (1903), Londra (1906) și Berlin (1908). În urma dezbaterilor sterile pe această temă va ajunge la concluzia că realizarea unui Tribunal Internațional de Arbitraj nu ar fi mai mult decât o himeră, într-o Europă în care o țară ca Germania „sfidează prin puterea ei militară lumea întreagă”¹⁶.

Atunci când a sosit timpul deciziei României de a intra în război, este alături de Take Ionescu – vehement susținător al alianței cu țările care luptau împotriva Puterilor Centrale – dar va avea ghinionul ca ocupația germană asupra Capitalei să îl surprindă grav bolnav, fiind considerat ostatec de război timp de 288 de zile, egal împărțite în trei localități: 96 de zile în arest celular la „Imperial” alături de C. Rădulescu-Motru, 96 la Spitalul Colțea și 96 cu domiciliu forțat în Roșiorii de Vede în calitate de prizonier politic civil. Redăm o părticică din modul cum va consemna în jurnalul său zilnic acest din urmă episod al reținerii sale ca ostatec, anume ordinul guvernatorului militar german al Capitalei, generalul de infanterie Tülff von Tschepe: „Ridicându-se calitatea de ostatic în baza Ordonanței mele din 9 mai 1917, cu nr. 6953, dată în România ocupată, lui Vasile Cancicov, avocat și fost membru al parlamentului, locuind în București, Șoseaua Bonaparte nr. 10, ordon ca pe timpul cât va dura războiul să locuiască la Roșiorii de Vede unde îi dau domiciliu forțat”¹⁷.

Acele vremuri de coșmar pentru întreaga națiune le descrie cu multă amărăciune sufletească în jurnalul său ce acoperă perioada 13 august 1916-31 decembrie 1918, cuprins în două volume ce însumează 600 de pagini, sub titlul **Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României**, publicate în 1921 la Editura Universul din București.

Impresiile sale dezvăluie profilul unui analist politic lucid și pertinent, capabil să selecteze cele mai pregnante aspecte ale vieții politice și economico-sociale specifice unui regim de ocupație, evidențiind moralitatea caracterelor tari, ca și pe cea a trepădușilor și lașilor ce hălăduiau în compania ocupanților.

La 1 iunie 1931 când omul politic și memorialistul Vasile Cancicov a trecut în neființă, printre cei ce îi vor omagia memoria va fi și băcăoanul nostru Grigore Tabacaru, slăvind-l pentru că „în numele românismului” s-a alăturat împreună cu Take Ionescu celor care avuseseră un cuvânt hotărâtor în intrarea României în război

¹⁵ Gh. Pătrar, **Vasile Th. Cancicov (I)**, în ziarul *Viața băcăoană*, nr. 28/2-8 feb. 1995.

¹⁶ **Ibidem**.

¹⁷ V. Cancicov, **Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României**, București, Societatea Universul, 1921, vol. II, p. 65-66.

alături de Antantă, anume Ionel Brătianu și Nicolae Iorga¹⁸.

Vasile Cancicov cu soția (în stânga) și fratele său Mircea (în dreapta), cu o nepoată, în Piața Panteonului nr. 11 din Paris, la o cafea, în ziua de 18 iunie 1926.

Printre distincțiile ce i s-au acordat este și „Răsplata Muncii pentru Învățămant, cls. I, acordată prin Decretul regal nr. 4009/20 mai 1913, ca o recunoaștere a activității sale didactice la Școala Privată Superioară de Științe de Stat din București”¹⁹.

7. **Alexandru Th. Cancicov**

S-a născut în Bacău, în str. Catolică nr. 7 (azi, str. Bucovinei) la 1 mai 1876²⁰, fiind al treilea copil al familiei Theodor și Raluca Cancicov, când aceștia aveau 31 și respectiv, 23 ani. În acest stadiu al investigațiilor noastre nu mai deținem nici o altă informație despre viața și activitatea acestui personaj. În una din mărturiile iconografice îl vedem cum arăta la vârsta de 50 de ani alături de frații săi Vasile și August, aflați în vizită, în ziua de 8 septembrie 1926, la cel din urmă, care în calitate de ofițer era detașat la o unitate militară din Pitești (vezi fig. de mai jos).

8. **August Th. Cancicov**

S-a născut în Bacău, în str. Justiției nr. 24 (azi, str. Vasile Alecsandri), la 11 decembrie 1877²¹, fiind al patrulea fiu al familiei Theodor și Raluca Cancicov. După absolvirea liceului, a îmbrățișat cariera militară, parcurgând ierarhia până la gradele de ofițer superior. Stabilindu-se în orașul Galați, a cunoscut o femeie, pe nume Natașa, care avea doi băieți dintr-o căsătorie anterioară și care se vor stabili ulterior în orașul Bârlad²².

În imaginea alăturată, de la stânga la dreapta, frații Vasile, Alexandru și August Cancicov, la Pitești, în ziua de 8 sept. 1926.

9. **Mircea Th. Cancicov**

S-a născut în orașul Bacău la 24 august 1884, în str. Bacău-Ocna nr. 29 (azi, str. Oituz)²³, fiind al cincilea fiu al soților Theodor și Raluca Cancicov. Clasele primare le-a urmat la Școala nr. 3 de Băieți din Bacău (azi, Școala nr. 18 „Spiru Harert”), între anii 1891 și 1895, după care urmează și absolvă Liceul Ferdinand I în anul 1903. Continuă studiile la Facultatea de Drept din București, luând licența în anul 1907.

Între anii 1907 și 1934 practică avocatura în cadrul Baroului Bacău, iar în 1932 i se încredințează președenția Partidului Liberal din localitate²⁴. La 25 iulie 1926 se

¹⁸ Ziarul *Bacăul*, nr. 171/1 iunie 1931, p. 1.

¹⁹ Monitorul Oficial Nr. 47/2 iunie 1913, p. 2089.

²⁰ Arhivele Naționale Bacău, **fond cit.**, d. 91/1876, f. 171.

²¹ **Ibidem**, d. 98/1877, f. 379.

²² Cf. informației dată de d-na Ancuța Citirigă din Iași.

²³ Arhivele Naționale Bacău, d. 148/1884, f. 323.

²⁴ Detalii despre activitatea profesională și politică a lui Mircea Cancicov vezi în următoarele materiale: Vilică Munteanu, **Un fiu al Bacăului: Mircea Cancicov**, în *Carpica*, XXIV, 1993, p. 239-242; Jean

căsătorește cu Georgeta, în vârstă de 27 ani, fiica lui Petre Jurgea-Negrilești. Mariajul s-a încununat cu nunta de la conacul familiei Jurgea din Poeni (vezi imaginea de mai jos), sat aflat atunci în comuna Godinești, iar azi în com. Parincea, jud. Bacău. Așa cum se specifică în înscrisul de pe verso-ul imaginii, petrecerea s-a limitat la un cadru de familie restrâns²⁵.

Credem că este spre delectarea cititorului încercarea de a pătrunde în intimitatea modului cum Georgeta Jurgea l-a cunoscut pe viitorul său soț, conform confesiunii ce o făcea mareșalului Antonescu și suitei sale la cina de seară, în calitatea sa de amfitrionă la conacul de la Gioseni, unde timp de 4 luni din primăvara și vara anului 1944 s-a aflat Comandamentul Armatei Române.

Poeni, 25 iulie 1926. Imagine de nuntă. În centru, mireasa Georgeta în costum național (ca și nuntașele) și mirele, Mircea Cancicov, în frac.

„Mama, care era o mare artistă - povestește Georgeta Cancicov -, pe cât era de cheluitoare, își ipotecase moșiile și nu mai știa cum să se descurce cu creditorii. Atunci cineva îi recomandă pe Mircea Cancicov, pe atunci un tânăr avocat la baroul din Bacău și care deja își crease oarecare faimă. Câștigase câteva mari procese. Mama primește sugestia și-l invită la Poeni. Era o iarnă strașnică, cu un omăt cât casa. Ziua era minunată, așa cum sunt zilele însoțite pe vreme geroasă, când se face chiciură pe mustățile și sprâncenele oamenilor și-ți îngheață aerul care-l suflă din gură.

Mama mă trimite pe mine să-l iau de la gară (Răcăciuni-n.n.) cu sania. Pun să-mi înhame roibii mei odihniți și singură o pornesc la drum. Păi este o bucată bună de mers de la conac la gară ... câțiva km., 10-14, nu pot fi sigură. Când ajung la gară, trenul sosise. Nu-l cunoscusem pe Mircea, dar era cu neputință să nu-mi dau seama că el era ... Închipuivă un tânăr elegant, înfășurat într-un palton de oraș, cu o fudulie de guler de blană la gât și pe cap o pălărie cum era la modă, de fetru gros și lucios, așezată pe vârful capului și cu ochelarii prinși la rădăcina nasului!

Când l-am văzut așa de zgribulit, cât pe-aci să mă pufnească râsul. Se plimba în spatele gării să nu înghețe de tot, săracul. Opresc sania. Vine la mine foarte ceremonios, așa cum e el de felul lui, și se prezintă. Îmi cer scuze că l-am făcut să aștepte și-l poftesc în sanie, arătându-i cum să se strecoare sub șubele din spate, iau hăturile strâns, un sfichi cailor, și o pornesc din loc într-un galop nebun.

Caii parcă zburau pe deasupra omătului, zvârlind pulbere de zăpadă, care scânteia ca o puzderie de diamante în soare. După ce mă aștern bine la drum, întorc capul către Mircea să văd ce efect i-a făcut pornirea asta din loc direct la galop, marea mea specialitate cu roibii mei. Când colo, ce să vedeți? Sania – goală! Unde-i Mircea? A sărit din sanie? Ce s-a întâmplat cu el? Întorc caii și mân nebunește pe drum înapoi.

Când mă apropiam de gară, îl văd pe el încă scuturându-se de zăpada în care fusese zvârlit. Îl ajutau ceferiștii. El își ascundea furia într-o demnitate de lord

Ciută, **Mircea Cancicov – concitadinul nostru**, în *Carpica*, vol. XXVI/2, 1997, p. 165-167.

²⁵ În nota de pe verso-ul fotografiei se consemnează astfel: „25 iulie 1926, Poeni. Aici se vede toată lumea care a fost la nuntă, afară de Tilică și fotograf”.

ultragiat. Îl pierdusem din sanie la pornirea mea nebunească: fusese dat peste cap în troianul de zăpadă din spatele gării. Întâmplarea aceasta atât l-a impresionat pe Mircea, că m-a cerut în căsătorie.

Iaca, să veдеți ce ți-i cu soarta omului. Dar faptul curios este acesta că eu, din clipa în care mama mi-a spus că vine Cancicov și să mă duc să-l iau de la gară, am avut un simțământ ciudat. „Hait”, mi-am zis. „Nu mai scap, cu ăsta mă mărit” Presentimentul acesta l-am avut foarte limpede”²⁶.

Georgeta și Mircea Cancicov la Nisa, pe Coasta de Azur, la 1 ianuarie 1927. Aici petrecuseră revelionul.

Familia Mircea și Georgeta Cancicov nu a avut copii. A lăsat însă posterității bunuri materiale și spirituale de incontestabilă valoare, atât în plan local cât și în cel național. Autoare a mai multor volume de proză ale căror esență constă în ilustrarea sentimentală a diverselor ipostaze întâlnite în viața satului cu care s-a identificat (Moldovenii, Poeni, Dealul Perjilor, Amurg, Pustiuri ș.a.), scriitoarea avea să fie surprinsă de George Călinescu, astfel: „Îndemânarea la scris a autoarei este învederată și impresia generală e de ceva care depășește cu mult realitatea. E un realism fantastic, demonic, de un sălbatic humor (...). Talentul scriitoarei se revelă însă în siguranța cuvântului care definește”²⁷.

Viața de la țară a constituit pentru Georgeta Cancicov nu numai suport de inspirație pentru romanele sale, ci și un fel propriu de a fi al celui de sine, eliberat de moda și eticheta strict orășenească, fapt ce se evidențiază și din plăcerea de a se îmbrăca în costum național, chiar și în postura de mireasă.

Cu nimic mai prejos, ci dimpotrivă, pe măsura și la nivelul misiunilor sale au fost calitățile și prezențele soțului său, Mircea Cancicov, în viața comunității, implicându-se direct în transformarea Bacăului într-un oraș modern, la standardele perioadei interbelice. Ocupând, cu unele intermitențe, timp de aproape șapte ani, între 1934 și 1941, importante funcții guvernamentale precum cele de subsecretar și secretar de stat sau ministru la finanțe, agricultură și domenii, la Ministerul Comerțului Exterior sau al Economiei Naționale, nu va manifesta nici o clipă dezinteresul față de problemele urbei natale sau ale județului, ci dimpotrivă.

Georgeta Mircea Cancicov

Scriitoare și șefă a spitalelor de campanie ale Patronajului, din Moldova și Basarabia.

Tocmai în acești ani Bacăul s-a înzestrat cu unele edificii cu care ne mândrim și azi, de ale căror existență se leagă strâns personalitatea lui Mircea Cancicov. Dintre acestea amintim: sediul Asigurărilor Sociale (azi Policlinica Veche); Administrația

²⁶ George Magherescu, **Adevărul despre mareșalul Antonescu**, vol. III, București, Editura Păunescu, 1991, p. 102-104.

²⁷ G. Călinescu, **Istoria literaturii române de la origini până în prezent**, București, Editura Minerva, 1982, p. 935.

Financiară (azi, Poșta Centrală); Liceul „Vasile Alecsandri”; Școala nr. 4 (azi, Școala Georgeta Mircea Cancicov); Școala nr. 6 din Cartierul C.F.R. ș.a.²⁸. Lucrările Școlii nr. 4 de pe Câmpul Poștei fuseseră inaugurate în anul 1935 în prezența lui Mireca Cancicov, iar stadiul graficului construcției a fost urmărit de el prin alte două vizite ce le-a efectuat în 1937, când Eufrosina Frunză, directoarea școlii (care până atunci funcționa în alt local) îi adresa omagiile sale în numele cadrelor didactice și al locuitorilor pentru sprijinul acordat, cu speranța că acesta se va da în continuare până la finalizarea construcției²⁹. În anul 1939, când au fost finalizate lucrările acestui obiectiv, i s-a dat numele de Grupul Școlar Primar nr. 4 „Profesoara Elena Cancicov (vezi imaginea alăturată) în memoria surorii lui Mircea Cancicov, eroină a primului război mondial, decedată la Iași în luna ianuarie 1917.

Grupul Școlar Primar nr. 4 „Profesoara Elena Cancicov” (așa cum se prezintă prin firma de pe frontispiciu), la finalizarea lucrărilor în anul 1939 (imagine reproducă după fotografia aflată în colecția col.r. Vasile Oglan din Bacău

Un sprijin financiar consistent de 960.000 lei va veni din partea Ministerului Finanțelor în vederea restaurării Bisericii din Borzești, fapt pentru care Mircea Cancicov va fi receptat în conștiința publică drept al doilea ei ctitor, întrucât „a urmărit ca acest monument istoric să capete întreaga splendoare la care are dreptul”³⁰. De asemenea, în timpul ministeriatului și cu contribuția lui directă s-a înălțat Biserica „Sf. Gheorghe” din cartierul C.F.R. Calitatea sa de ctitor se manifestase încă din anul 1934, când cu resurse proprii a înălțat Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, cu destinația de a folosi închinăciunii bolnavilor din spital și vizitatorilor acestora.

Sprijinul pe care l-a dat instituțiilor ecleziastice nu a rămas fără recunoștința înalților slujitori ai acestora. În acest sens cităm un fragment din scrisoarea de răspuns la felicitarea pe care ministrul Cancicov i-o adresase patriarhului Miron Cristea, în calitate de șef al guvernului, cu prilejul Anului Nou 1938: „Profit de ocazie a-ți mulțumi pentru tot sprijinul puternic material, ce l-ai dat bisericii ca ministru de finanțe: curbe șterse (datorii-n.n.), 1006 posturi noi, pensiunea ardelenilor și multe altele, neuitând nici de salvarea spitalului brâncovenesc. Fie-ți ca răsplătă mângâierea că toți care ți-au cunoscut activitatea, te apreciază și însoțesc cu o adâncă stimă. Cu binecuvântări, Miron, patriarh”.

Iar dacă azi municipiul Bacău dispune de un frumos parc central, trasat și plantat în anul 1936, aceasta se datorează tot lui Mircea Cancicov, fapt pentru care edilii orașului iau atribuit (abia) după anul 1990 binemeritata denumire de „Parcul central Mircea Cancicov”.

Prin instaurarea în anul 1945 a regimului stalinist, sub presiunea ocupației sovietice și a intervenției directe a ministrului de externe bolșevic, Vâșinski, lui Mircea Cancicov i s-a hărăzit aceeași soartă la care aveau să fie supuse elitele politice,

²⁸ Gustav Niculescu, Elena Țarălungă, **Evocarea ctitorilor**, în ziarul *Agora* din 15 februarie 2001.

²⁹ Vezi ziarul *Moldova*, 11 iulie și 26 decembrie 1937.

³⁰ Ziarul *Curentul Bacăului*, luni 14 august 1939, p. 1.

militare și unele figuri reprezentative ale intelectualității românești: ani grei de temniță, de tortură și umilință, ca mijloc de răzbunare al comisarilor cominterniști, care luându-și și nume românești pentru a-și ascunde identitatea, vor ocupa funcțiile cheie din toate domeniile vieții politice și social-economice ale țării.

Mircea Cancicov (în dreapta imaginii) și cu un alt frate al său, în anul 1913, la cafeneaua turcească Aziyade din Bacău, cu tichii pe cap și stând pe blănuri, după obiceiul islamic.

În luna septembrie 1946, la vârsta de 62 ani, Mircea Cancicov a fost judecat și condamnat la 25 de ani de detenție, găsindu-și tragicul sfârșit după 12 ani, în 1958, ca și majoritatea celor ce i-au împărtășit aceeași soartă. Actul de acuzare s-a „fundamental” doar pe „vina” de a fi fost de mai multe ori ministru în „regimul burghezo-moșieresc” și mai ales ca ministru al economiei în anul 1940 când, la 4 decembrie, semnase acordul economic cu Germania, considerat de către el a fi fost favorabil României, deși în esență sa era o accentuare a celui semnat în 23 martie 1939 de către ministrul de atunci al Economiei Naționale, Ion Bujoiu³¹.

Așa cum prezintă faptele George Magherescu în lucrarea sa, în noile condiții de după 1944 și mai ales cele din timpul procesului, Mircea Cancicov trăia într-o lume utopică, fiind un idealist optimist, sperând că rușii vor fi obligați a respecta dreptul internațional și Convenția de Armistițiu conform adevărului și dreptății că el nu îndeplinise în timpul războiului nici o funcție în stat, fusese doar un simplu particular, și ca atare, era victima unei erori judiciare³².

Numai că n-a fost să fie așa ... Stalinismul nu avea astfel de scrupule. A fost mai întâi închis în arestul tribunalului, dus apoi la închisoarea Văcărești și la Spitalul Militar, după care a fost întemnițat la Râmnicu Sărat unde și-a găsit sfârșitul. Acesta a fost destinul omului politic a cărui activitate îi fusese apreciată și pe plan internațional, fiind decorat de Republica Franceză cu Ordinul „Legiunea de Onoare”.

10. **Teodora Margareta Cancicov**

A fost al șaselea copil și ultimul al familiei Theodor și Raluca Cancicov. S-a născut la 12 septembrie 1888, în locuința din str. Justiției nr. 2 (azi, str. Vasile Alecsandri), la vârsta când mama avea 35 de ani, iar tatăl 43 ani³³.

După terminarea studiilor universitare se stabilește în Galați unde va fi farmacistă și proprietară a Farmaciei „Coroana de Aur”, situată pe str. Portului nr. 75. Nefiind niciodată căsătorită, a locuit în unul din apartamentele de la etajul farmaciei (decorat cu covoare românești), alături de cel al doctoriței Alexandrina Kozlovski, colaboratoarea sa³⁴. În perioada mai-iulie 1926 (până la căsătoria fratelui ei Mircea),

³¹ A. Niri, **Istoricul unui tratat înrobitor (Tratatul economic româno-german din martie 1939)**, Ed. Științifică, Buc., 1965, p. 204, 297-298.

³² George Magherescu, **op.cit.**, p. 346-347.

³³ Arhivele Naționale Bacău, **fond cit.**, d. 167/1888, f. 172.

³⁴ Unele intimități de familie ne-au fost redade de către d-na Anca Citirigă din Iași, nepoata doctoriței Kozlovski, căreia îi mulțumim și pe această cale.

se afla la un curs la Paris, așa cum rezultă din corespondența purtată cu mama sa.

Teodora-Margareta Cancicov, așa cum arăta ca studentă în anul 1913 și la farmacia sa din Galați, unde apare împreună cu doctorița Kozlovski.

În baza puținelor date de care dispunem, redăm succint filiația de pe Vasile Al. Cancicov, întrucât, după câte se pare, cel de al treilea urmaș al familiei Alexandru și Maria Cancicov, respectiv Anghelina, nu a avut succesori.

11. **Aurelia V. Cancicov**

A fost primul copil al familiei Vasile și Augustina Cancicov și s-a născut la 24 iulie 1877 în casa părinților din str. Vulturii nr. 290 (azi, str. Energiei), când mama avea 19 ani, iar tatăl, 30 ani³⁵. Despre Aurelia se știe că a absolvit Școala Normală de Institute din Iași. În septembrie 1898 solicita Ministerului Instrucțiunii Publice o suplینire „în orice oraș din Muntenia sau Moldova. În caz dacă dintre acestea nu va putea fi niciunul liber, voi primi, D-le Ministru, una (catedră-n.n.) din Dobrogea”. I s-a răspuns că i se oferă post la Hârșova, în Dobrogea.

În cererea ce o adresase ministrului la 5 august 1898 arăta că este domiciliată în Bacău, în casa unchiului ei din str. Justiției nr. 1, acesta fiindu-i tutore. Între altele, mai arăta că este „orfană și de tată și de mamă, lipsită absolut de orice avere”, fapt pentru care solicita a i se „încredința catedra declarată vacantă de la Școala nr. 2 de Fete din Bacău, unde am înlesnirea că acum, la început, când sunt lipsită de toate, să stau în casa unchiului, D-l Teodor A. Cancicov tutorele, până să-mi pot face încet-încet obiectele de lenjerie, de menaj și altele de care am absolută nevoie”³⁶.

Se poate ușor deduce de aici că nenorocirea în care au dispărut ambii părinți s-a produs după anul 1884 când s-a născut cel de-al șaselea și ultimul copil al acestei familii, toți fiind preluați în tutela unchiului lor, Theodor Cancicov, funcționar al Primăriei Bacău. De asemenea, se mai poate presupune că nenorocirea a constat într-un incendiu care ar fi mistuit toată agoniseala familiei, odată cu viețile părinților, fiind salvați doar copiii.

12. **Teodor V. Cancicov**

Este cel de al doilea copil al familiei Vasile și Augusta Cancicov și s-a născut la 11 octombrie 1879 în casa de la nr. 21 din Șoseaua județeană Bacău-Moinești, azi str. George Bacovia³⁷.

13. **Mihai V. Cancicov**

Era al treilea fiu al familiei Vasile și Augusta Cancicov, care s-a născut în locuința din str. Cetatea Albă nr. 6 (stradă ce se va numi ulterior Buna Vestire, iar azi Ana Ipătescu) din orașul Bacău, la 16 noiembrie 1880³⁸. A decedat la 4 august 1882, când nici nu împlinise vârsta de 2 ani³⁹.

³⁵ Arhivele Naționale Bacău, **fond cit.**, d. 98/1877, f. 236.

³⁶ Arhivele Naționale București, **fond MCIP**, d. 70/1898, f. 151 și 304.

³⁷ Arhivele Naționale Bacău, **fond Registre Stare Civilă**, d. 114/1879, f. 334.

³⁸ **Ibidem**, d. 121/1880, f. 38.

³⁹ Arhivele Naționale Bacău, **Colecția Registre de Stare Civilă**, d. 139/1882, f. 8.

14. **Gheorghe V. Cancicov**

A fost cel de al patrulea copil al familiei Vasile și Augusta Cancicov. S-a născut în Bacău, în casa din str. Buna Vestire nr. 6 (fosta str. Cetatea Alba), azi str. Ana Ipătescu, la 21 ianuarie 1882, când mama avea 24 ani, iar tatăl, 35 ani⁴⁰.

15. **Traian-Vasile V. Cancicov**

Fiind al cincilea copil al familiei Vasile și Augusta Cancicov, s-a născut la 3 mai 1883 în locuința din Bacău aflată în str. Județeană Bacău-Moinești, nr. 21, azi str. George Bacovia⁴¹. A trăit mai puțin de două luni, decedând la 29 iunie 1883⁴².

16. **Neculai V. Cancicov**

Al șaselea și ultimul copil al familiei Vasile și Augusta Cancicov s-a născut la 19 august 1884, în locuința din str. Primăverii nr. 11, când mama avea 27 ani, iar tatăl, 37 ani⁴³. Nu știm când, înainte de anul 1898, copiii acestei familii au rămas orfani de ambii părinți, intrând sub tutela unchiului lor, Theodor A. Cancicov.

Masa de piatră așa cum arăta în anul 1915, în fața vechii case a lui Theodor A. Cancicov și care este în același loc și astăzi, în str.. Vasile Alecsandri, (fosta str. Justiției) în fața noii case construite de Mircea Cancicov și în care azi este sediul filialei județene a P.N.L. Pe această masă, marele nostru muzician, George Enescu, a compus o bună parte din opera Oedip. Respectiva masă a fost desgropată și reșezată la locul ei inițial, după anul 1990.

Alți descendenți cu filiație necunoscută

Întrucât prezentarea de mai sus nu s-a pretins a fi exhaustivă (ceea ce cu posibilitățile noastre nici nu s-ar fi reușit), deschidem totuși o paranteză asupra altor informații care în viitor pot fi temeinic aprofundate. Astfel, în fondurile arhivistice băcăuane există un dosar cu privire la sechestrarea în anul 1923 a întregii averi a unui anume Iorgu Cancicov⁴⁴, fără a ști, deocamdată din ce filiație provenea acesta, ca și motivul pentru care fusese supus unei astfel de măsuri judecătorești.

În anul 1928, o nepoată a Ralucai Cancicov, respectiv Sonia Cancicov se afla în locație la Hotelul Grand Bretagne din Bellagio-Franța, de unde întreținea o intensă corespondență cu „mama mare Raluca” și cu „mătușica Teodora-Margareta”, așa cum rezultă din ilustratele expediate și care se află în posesia autoarei acestui material.

O altă Cancicov, Madeleine, o posibilă nepoată de frate a lui Mircea Cancicov, născută în București la 25 iunie 1904 și absolventă a Facultății de Drept din Paris, după 15 ani de detenție la Jilava, își va stabili domiciliul, din 1964, la Paris, unde a și publicat cartea „Le cachot des marionettes. Quinze ans de prison Roumanie 1949-1964”, la editura Criterion din Paris, în anul 1987.

Madeleine era soră cu Jean-René Cancicov, și el absolvent al Facultății de Drept din Paris, care în 1929 își va publica teza de doctorat cu titlul „Un siècle

⁴⁰ **Ibidem**, d. 134/1882, f. 33.

⁴¹ Arhivele Naționale Bacău, **fond cit.**, d. 141/1883, f. 147.

⁴² **Ibidem**, d. 143/1883.

⁴³ Arhivele Naționale Bacău, **fond cit.**, d. 148/1884, f. 310.

⁴⁴ **Ibidem**, **fond Tribunalul județean Bacău**, Secția I-a, vol. II, 1901-1949, d. 43/1943 (necercetat).

d'économie agricole roumanie (1829-1929)". De asemenea, o altă reprezentantă a acestei familii, Ella Cancicov, organizează la București în anul 1979 o Expoziție retrospectivă de pictură ce este ilustrată în Catalogul **București** din ian.-feb. 1979, având 24 de pagini în color, de 229 X 229 mm.

Un alt descendent al acestui neam este și Mihai Alexandru Cancicovici, autor al lucrărilor **Snoava poporului român și Domnitori români în legende-antologie**⁴⁵.

⁴⁵ Lucrările amintite se găsesc la Biblioteca Centrală Națională București.